

اشکال دارویی

و

روش های نجويز

بهمن طالاری

تعریف دارو

به ترکیب یا موادی گفته می شود که برای پیش گیری، درمان و یا کنترل بیماری به کار برده شود.

◉ دلایل رشد چشمگیر دارودرمانی

◉ افزایش طول عمر جمعیت

(بالا رفتن درصد افراد سالمند در جامعه)

◉ ازدیاد شیوع بیماری های مزمن

◉ پدید آمدن بیماری های عفونی جدید و نیاز به گسترده شدن طیف داروهای مؤثر

◉ افزایش مراقبت های بهداشتی و یا درمان مشکلاتی
همانند طاسی سر، خشکی پوست و یا ناتوانی جنسی

● خود درمانی آگاهانه

پس از تشخیص بیماری و تجویز داروی مناسب توسط پزشک و تحویل دارو توسط داروساز و ارائه راهنمایی های لازم، کنترل نحوه مصرف دارو توسط خود بیمار بر اساس آموزش های ارائه شده را خود درمانی آگاهانه می نامند که به معنی همکاری کامل بیمار با تیم پزشکی خود می باشد.

● مصرف خودسرانه

مصرف دارو بدون دریافت هر گونه مشاوره از افراد ذیصلاح و یا عدم رعایت دستورات ارائه شده توسط پزشک و داروساز

فاصله دارو با سم بسیار اندک است

**عدم شناخت دارو، مصرف نادرست و بی رویه آن می تواند
حتی مرگ مصرف کننده را به دنبال داشته باشد**

**متأسفانه در حال حاضر این امر مورد بی توجهی مردم قرار
گرفته است.**

◎ اشکال دارویی

اشکال فیزیکی هستند که توسط آن ها مولکول های دارویی به داخل بدن انتقال می یابند.

◎ در هر شکل دارویی علاوه بر ماده مؤثره دارویی یک یا چند ماده فاقد اثر دارویی وجود دارند که معمولاً برای اصلاح طعم، بو، مزه و رنگ یا پایداری شیمیایی افزوده شده و یا در روند ساخت شکل دارویی مورد نیاز هستند.

◎ اثر بخشی یک دارو

بستگی به شکل و راه مصرف آن داشته
معمولاً داروها به شکلی تهیه می شوند که
راحت بودن مصرف

دارای اثربخشی قابل قبولی باشند

متناسب با شرایط بیماران باشند تا استقبال و
همکاری بیمار را در هنگام مصرف به همراه داشته
باشند.

○ انواع اشکال دارویی

- ✓ خوراکی
- ✓ موضعی (پوستی)
- ✓ تزریقی
- ✓ چشمی
- ✓ گوشی
- ✓ بینی
- ✓ رکتال (مقعدی)
- ✓ واژینال
- ✓ تنفسی

○ اشکال دارویی خوراکی

- محلول ها،
- سوسپانسیون ها،
- پودرها،
- قرص ها
- و کپسول ها
- محلول ها

○ اشکال دارویی موضعی (پوستی)

- پماد ها
- کرم ها
- خمیرها
- ژل ها
- کف ها
- لوسیون ها
- پچ ها

○ اشکال دارویی تزریقی

- انواع آمپول ها
- ویال ها
- محلول های حجم تزریقی

○ اشکال دارویی چشمی

- قطره،
- پماد،
- ژل،
- محلول های شستشوی چشمی،
- لنزها و محلول های شستشوی لنز

○ اشکال دارویی گوشه

- قطره های گوشه

○ اشکال دارویی بینی

- قطره
- قلم
- اسپری های بینی

○ اشکال دارویی رکتال (مقعدی)

- تنقیه
- شیاف

○ اشکال دارویی واژینال

- دوش ها
- دستگاه های درون رحمی (آی یو دی)
- رینگ
- شیاف
- پماد
- ژل

- قرص های واژینال

○ اشکال دارویی تنفسی

- ه انواع آئروسل های تنفسی با دوزهای تنظیم شده (MDI ام دی آی)،
- پودرهای خشک استنشاقی (DPI دی پی آی)
- نبولایزر

⊙ اشکال دارویی خوراکی

⊙ محلول ها

⊙ سوسپانسیون ها

⊙ پودرها

⊙ قرص ها

⊙ کپسول ها

⊙ اشکال دارویی خوراکی

⊙ مزایا

⊙ - سالمترین راه مصرف

⊙ - ساده ترین روش برای آموزش بیمار

⊙ - مناسب ترین روش برای مصرف طولانی

⊙ - ارزانترین راه مصرف

⊙ اشکال دارویی خوراکی

⊙ معایب

⊙ - شروع اثر کند (1 تا 3 ساعت)

⊙ - جذب ناکامل

⊙ - عوارض گوارشی

⊙ - فراموش کردن نوبت مصرف دارو

⊙ - تداخل با محتویات دستگاه گوارش و ...

⊙ اشکال دارویی خوراکی...

⊙ محلول های خوراکی

⊙ محلول ها از انواع دیگر اشکال

خوراکی سریع الاثر تر هستند.

⊙ به انواع شربت، قطره و الگزیر تقسیم

می شوند

⊙ شربت ها

از حل شدن مواد موثره دارو در شربت قند به دست

می آید

⊙ الگزیرها

از حل شدن ماده دارویی در الکل و شربت قند به دست

می آید.

○ اشكال دارویی خوراکی ...

○ سوسپانسیون ها

○ پراکندگی هایی از ذرات ریز جامد در یک مایع هستند.

○ نکته مهم حتما قبل از مصرف تکان داه شوند زیرا تمایل به رسوب داده شدن دارند.

◉ اشکال دارویی خوراکی ... ◉ قرص ها

(فراوان ترین اشکال دارویی)

◉ انواع قرص

- ◉ قرص های ساده
- ◉ قرص های جوشان
- ◉ قرص های جویدنی
- ◉ قرص های مکیدنی
- ◉ قرصهای زیرزبانی یا گونه ای
- ◉ قرص هایی با آزادسازی کنترل شده
- (آهسته رهش - پیوسته رهش)

اشکال دارویی خوراکی ...

انواع قرص...

○ قرص های ساده

اکثر قرص ها به گونه ای طراحی شده اند که قورت داده شوند.

(قرص های بلعیدنی)

○ قرص های جوشان

این قرص ها را باید بلافاصله قبل از مصرف در یک لیوان آب سرد حل نموده و بعد از آن که محلول کاملاً صاف و ساکن شد مصرف شود. کاهش تحریکات گوارشی

سریعتر شدن سرعت اثر قرص های جوشان را پس از حل کردن در آب نباید به مدت زیادی نگهداری کرد مانند قرص جوشان ویتامین C

اشکال دارویی خوراکی ...

انواع قرص ...

○ قرص های جویدنی

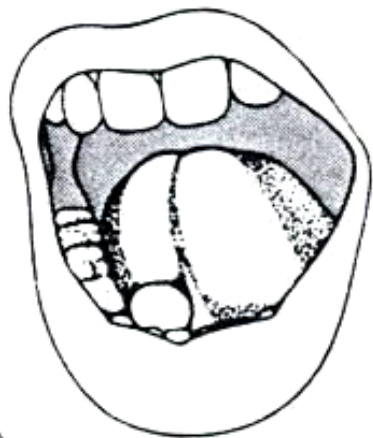
○ در مواردی از این قرص ها استفاده میشود که لازم است ماده دارویی از حفره دهان جذب شود و یا این که خرد شدن و تبدیل قرص به ذرات کوچک در دهان برای جذب آن ضروری است. قرص های جویدنی در صورتی که بدون جویدن بلعیده شوند، به دلیل کاهش قابلیت جذب فاقد اثر درمانی مناسب خواهند بود مانند قرص های ضد اسید معده و داروی مبندازول که یک داروی ضد کرم است.

اشکال دارویی خوراکی ...

انواع قرص ...

○ قرص های مکیدنی

○ با مکیدن آهسته در دهان حل شده و ماده دارویی آزاد می شود
معمولاً از این قرص ها برای اثر موضعی در حفره دهان، مثلاً
ضد عفونی نمودن مخاط گلو و دهان استفاده می شود.

اشکال دارویی خوراکی ...
انواع قرص ...

❶ قرصهای زیرزبانی یا گونه ای

❶ در زیر زبان یا فاصله دندان ها و گونه ها قرار گرفته، از همان محل جذب می شوند. ویژگی این قرص ها اثر خشی سریع آن ها به دلیل جذب بسیار سریع از مخاط گونه و زیر زبان می باشد مانند قرص های ایزوسورباید 5 میلی گرمی که در بیماری های قلبی استفاده می شود.

اشکال دارویی خوراکی ...

انواع قرص ...

○ قرص هایی با آزادسازی کنترل شده
(آهسته رهش- پیوسته رهش)

○ قرص هایی هستند که استفاده از آن ها سبب کاهش دفعات مصرف دارو و باعث پذیرش بهتر بیمار می شود مصرف آن ها معمولاً یک بار در روز می باشد.

اشکال دارویی خوراکی ...

انواع قرص...

○ تقسیم بندی قرص ها بر اساس وجود یا عدم وجود روکش

○ اشکال ساده

○ پوشش دار

▪ اشکال پوشش دار شامل

• فیلم کوتد (با پوشش پلیمری)

• درازه (با پوشش قندی)

○ پوشش قرص ها معمولاً برای پوشاندن طعم و بوی نامطلوب آنها می باشد

○ برخی قرص های پوشش دار برای آزادسازی دارو در روده طراحی شده اند (قرص هایی با پوشش روده ای)

○ این قرص ها را به هیچ عنوان نباید به دو نیم تقسیم کرد.

اشکال دارویی خوراکی ... کپسول ها

▪ پوشش ژلاتینی سخت

▪ پوشش ژلاتینی نرم

◉ کپسول ها نسبت به قرص ها از اثر بخشی سریعتری برخوردار هستند.

◉ کپسول ها در اثر ماندن طولانی در هوای خشک، شکننده و خرد شده و محتویات آنها به بیرون نشت می کند و در شرایط رطوبت بالا نیز به دلیل نرم شدن ژلاتین، پوشش آن ها سوراخ شده محتویات به خارج نشت پیدا می کند و در هر دو حالت کیفیت مناسب برای مصرف را از دست می دهند. لذا باید از نگهداری کپسول ها در شرایط خیلی خشک یا خیلی مرطوب خودداری نمود. خارج کردن کپسول ها از ظرف محتوی آنها و نگهداری در شرایطی دیگر احتمال بروز این مشکلات را در آنها زیاد می کند

● نکاتی در مصرف اشکال دارویی خوراکی باید در نظر داشت

- برای حداکثر جذب، بهتر است دارو همراه غذا مصرف نشود مگر در مورد داروهایی که مصرف همراه غذا در دستور مصرف آن ها ذکر شده باشد.
- برای به حداقل رساندن تداخل دارو و غذا باید آن را نیم تا یک ساعت قبل از غذا یا دو ساعت پس از آن مصرف نمود.
- مصرف داروها به طور همزمان می توانند سبب بروز تداخل در اثرات آنها شود لذا در مصرف همزمان داروها باید به بروشور آنها مراجعه و با داروساز مشورت نمود.
- باید در نظر داشت شرایط متفاوت جسمی، روحی - روانی، غذاها و نوشیدنی های متفاوت، مصرف سیگار، الکل و ورزش می تواند در اثر بخشی داروها مؤثر باشد.

● نکاتی در مصرف اشکال دارویی خوراکی باید در نظر داشت

● قرص و کپسول حتماً به همراه یک یا چند لیوان آب (نه خیلی گرم و نه خیلی سرد) مصرف شود و خوردن آب به همراه قرص یا کپسول سرعت باز شدن و هضم آن ها را افزایش می دهد.

● قرص های بلعیدنی و کپسول را به هیچ وجه نباید با آب دهان قورت داد چون ممکن است به جدار مری چسبیده و عوارض خطرناک به وجود آورد.

● هنگام مصرف قرص یا کپسول بیمار حتی الامکان وضعیت ایستاده داشته باشد.

◉ اشکال دارویی تزریقی

◉ داروهای تزریقی یا محلول قابل تزریق، محلولی است استریل که حاوی یک یا چند ماده دارویی است

◉ انواع تزریق

تزریق وریدی، عضلانی، زیر جلدی، داخل پوست، داخل سرخرگی، درون مفصل، درون نخاع و ...

◉ نوع تزریق به ماهیت دارو و شرایط درمان بستگی دارد.

◉ انتخاب نوع تزریق بستگی کامل به نوع، مقدار و همچنین زمان اثر دارو دارد.

(در مواردی که میسر باشد، همیشه راه خوراکی دارو ترجیح داده می شود.)

⊙ اشکال دارویی تزریقی

⊙ داروهای تزریقی را می توان به راه های زیر وارد بدن کرد

⊙ تزریق زیر پوستی یا زیر جلدی

⊙ دارو مستقیماً به زیر پوست تزریق می شود و هنگام تزریق دقت می شود در رگ های خونی فرو نرود. اثربخشی آن آهسته تر از انواع تزریق عضلانی و وریدی است. ماساژ محل تزریق می تواند سرعت جذب را افزایش دهد.

● اشکال دارویی تزریقی

● داروهای تزریقی را می توان به راه های زیر وارد بدن کرد

● تزریق عضلانی

● دارو در عضله (معمولاً عضله سرین، بازو) تزریق می شود. دارو از این طریق زودتر از راه زیر پوستی جذب می شود زیرا در عضلات، عروق (رگ های) بیشتری وجود دارد. در صورتی که بخواهند اثر دارو فوراً ظاهر شود و ضمناً نتوان از راه وریدی تزریق نمود، از راه عضلانی تزریق می شود. برای تزریق جم های 5/1 تا 5 میلی لیتر دارو به کار می رود. باید دقت نمود تزریق داخل رگ های خونی صورت نگیرد. معمولاً پس از 15-20 دقیقه دارو شروع به اثر می کند.

● -داروهای تزریقی غیر یخچالی باید دور از نور آفتاب، رطوبت و حرارت نگهداری شوند، زیرا بیشتر داروها نسبت به نور، رطوبت و دما حساس هستند و زودتر خراب می شوند.

● - از نگهداری داروهای تزریقی در جاهای خیلی سرد که ممکن است یخ بزنند، پیشگیری شود.

○ اشکال دارویی تزریقی

○ داروهای تزریقی را می توان به راه های زیر وارد بدن کرد

○ تزریق وریدی

○ داروهای تزریق وریدی بایستی کاملاً استریل و آپروژن (فاقد ذرات حساسیت زا) باشند. از آنجا که دارو به داخل رگ تزریق و مستقیماً وارد خون می گردد، تأثیر دارو بسیار سریع است، تزریق از این راه نباید خیلی سریع صورت گیرد، زیرا سبب شوک تزریقی شده و می تواند روی قلب و مغز اثر سوء داشته باشد. این نوع تزریق برای تزریق حجم های 1 میلی لیتر و بالاتر به کار می رود.

⊙ اشکال دارویی تزریقی

⊙ معایب

- وسایل تزریق باید حتما استریل باشند.
- نیاز به وجود افراد ماهر برای تزریق
- ایجاد درد در محل تزریق
- آسیب به بافت‌های موجود در محل تزریق
- امکان انتقال بیماری‌های خطرناک مانند ایدز
- قیمت گران
- اشتباه در مصرف دارو ممکن است کشنده باشد.

⊙ مزایا

- داشتن اثر سریع
- ورود تمام دارو به بدن
- ورود حجم بالایی از دارو به بدن (وریدی)
- استفاده از فرم‌های بلند مدت داروها (عضلانی)
- داروهایی که جذب گوارشی بالایی ندارند را می‌توان از این راه مصرف کرد

⊙ اشکال دارویی چشمی

⊙ اشکال دارویی چشمی حتماً بایستی استریل باشند و ذره نباید در این اشکال وجود داشته باشد.

⊙ اشکال دارویی چشمی شامل

- ⊙ قطره
- ⊙ پماد
- ⊙ ژل
- ⊙ محلول های شستشوی چشمی
- ⊙ لنزها
- ⊙ محلول های شستشوی لنز

⊙ اشکال دارویی چشمی

⊙ قطره ها

⊙ رایج ترین اشکال دارویی چشمی هستند.

⊙ در مصرف قطره های چشمی، یکسان بودن مقدار قطره مصرفی (دوز مصرفی) و پرهیز از آلوده شدن ظرف آن بسیار مهم است.

⊙ هنگام استفاده دست ها باید کاملاً شسته و تمیز بوده و قطره چکان با چشم و اطراف آن یا هر سطح دیگری تماس پیدا نکند.

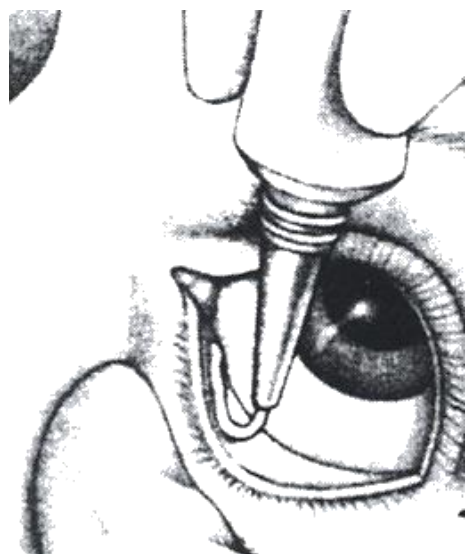
⊙ قطره باید درون پلک ریخت شود، نه روی کره چشم و پس از چکاندن هر قطره چشم ها باید به مدت 2 دقیقه بسته نگه داشته شوند.

⊙ اشکال دارویی چشمی...

⊙ روش استفاده از قطره چشمی

- ⊙ دستان خود را بشویید.
- ⊙ مراقب باشید دستان شما با نوک قطره چکان تماس پیدا نکند.
- ⊙ به سمت بالا نگاه کنید.
- ⊙ پلک زیرین را به سمت پایین بکشید تا حفره ای بین پلک و چشم ایجاد شود.
- ⊙ تا جایی که ممکن است قطره چکان را به این حفره نزدیک کنید، مراقب باشید قطره چکان با چشم تماس پیدا نکند.
- ⊙ به میزان تجویز شده، از دارو را در حفره چشم بچکانید و پلک زیرین را رها کنید.
- ⊙ چشم ها را به مدت دو دقیقه ببندید، دقت نمائید چشم ها نباید خیلی محکم فشرده شوند.
- ⊙ مایع اضافی را با یک دستمال کاغذی از دور چشم پاک کنید.
- ⊙ در صورتی که بیش از یک نوع قطره چشمی تجویز شده باشد، حداقل پنج الی ده دقیقه بین استفاده دو نوع قطره فاصله بگذارید (بعد از ریختن قطره اول حداقل پنج الی ده دقیقه صبر کنید و بعد قطره بعدی را در چشم بریزید)
- ⊙ قطره های چشمی ممکن است احساس سوزش در چشم ایجاد نمایند که البته نباید بیش از چند دقیقه طول بکشد، در صورتی که بیش از این طول بکشد با پزشک یا داروساز مشورت نمایید.

● اشکال دارویی چشمی... ● روش استفاده از پماد چشمی

- دستان خود را بشوید.
- مراقب باشید سر تیوپ با چیزی تماس پیدا نکند.
- سر را کمی به عقب خم کنید.
- تیوپ را با یک دست نگاه دارید و با دست دیگر پلک زیرین را به پایین بکشید تا حفره ای بین پلک و کره چشم ایجاد شود.
- تا جایی که ممکن است سر تیوپ را به این حفره نزدیک کنید.
- مقدار تجویز شده از پماد را در این حفره قرار دهید.
- چشم ها را به مدت دو دقیقه ببندید.
- پماد اضافی را با دستمال کاغذی تمیز از اطراف چشم تمیز کنید.
- سر تیوپ را با یک دستگاه دیگر تمیز کنید.
- قطره ها و پماد های چشمی حداکثر یک ماه پس از باز شدن درب آن ها باید دور ریخت شوند.
- هرگز از قطره و یا پماد چشمی دیگران استفاده نکنید زیرا احتمال آلودگی این داروهای چشمی در حین مصرف بسیار بالاست.
- داروهای چشمی برای مصرف بیش از سه روز توصیه نمی شوند. در صورتی که پس از سه روز هنوز هم ناراحتی چشم ادامه دارد، حتماً به پزشک مراجعه کنید.

⊙ اشکال دارویی چشمی...

⊙ لنزهای تماسی چشمی

⊙ لنزهای تماسی را به انواع طبی و آرایشی یا نرم و سخت تقسیم می کنند.

⊙ پس از گذشت مدت زمان ذکر شده در خصوص زمان استفاده از لنزها باید آن ها را دور انداخت (هفتگی، ماهانه، روزانه)

⊙ به تاریخ انقضای ذکر شده روی لنزها بایستی توجه نمود.

⊙ اگر از لنزهای تماسی چشمی (خصوصاً نوع نرم) استفاده می کنید، در صورت بروز هر گونه تاری دید یا حساسیت نسبت به نور، فوراً با پزشک تماس بگیرید.

⊙ اشکال دارویی چشمی...

⊙ فرآورده های مراقبت از لنزها و چشم ها

⊙ محلول های چند کاره

برای ضد عفونی، شستشو، آبکشی و نگهداری لنز به کار می روند.

⊙ قرص های آنزیمی

برای برداشتن رسوب پروتئین از روی لنزها به صورت هفته ای یک بار کاربرد دارند.

⊙ محلول های نمکی (سالین)

برای آبکشی لنز پس از شستشو بکار می روند.

- ⊙ اشکال دارویی چشمی...
- ⊙ فرآورده های مراقبت از لنزها و چشم ها

⊙ محلول شستشوی روزانه

چند قطره در حالی که لنز در کف دست قرار دارد روی لنز ریخته شده و هر دو طرف آن به مدت 20 ثانیه با انگشتان مالش داده می شود. ناخن های بلند ممکن است سبب خراشیدگی و پارگی لنز شوند.

⊙ محلول های ضد عفونی کننده

محلول هیدروژن پراکساید برای ضد عفونی لنز استفاده می شود. پس از استفاده از آن حتماً لنز را با محلول آبکشی شستشو نمود تا باقیمانده محلول (هیدروژن پراکساید) روی لنز از بین برود. در صورت تماس این محلول با چشم باید چشم را به سرعت با آب معمولی شستشو داده و به پزشک مراجعه شود.

⊙ محلول های مرطوب کننده چشم

برای رفع اصطکاک بین لنز و پلک ها و رفع خشکی چشم استفاده می شود.

⊙ اشکال دارویی چشمی...

⊙ فرآورده های مراقبت از لنزها و چشم ها

⊙ هنگام استفاده از این فرآورده ها باید از همخوانی آن با نوع لنز مورد استفاده اطمینان حاصل نمود.

⊙ هرگز نباید لنز را با آب معمولی شستشو داد زیرا می تواند سبب بروز آلودگی و ایجاد صدمات جبران ناپذیر به چشم گردد.

⊙ توجه داشته باشید که رعایت بهداشت محلول نگهدارنده لنز و جا لنزی، تعویض مرتب و به موقع آن ها و انتخاب محلول های نگهدارنده ای که با نوع لنز و چشم شما سازگاری کامل داشته باشند در آسایش و آرامش شما نقش زیادی دارند.

◉ اشکال دارویی گوشي

- ◉ قطره های گوشي برای درمان يا پيشگيري از عفونت های گوش به کار می روند.
- ◉ اشکال بدون نسخه نیز وجود دارد که برای شناگران قابل استفاده است.
- ◉ این قطره ها حاوی الکل و استیک اسيد هستند که برای خشک کردن حفره گوش و جلوگیری از رشد قارچ ها و باکتری ها به کار می روند.

⊙ اشکال دارویی گوشي

⊙ روش استفاده از قطره گوشي

⊙ قطره گوشي را با نگاه داشتن آن در دست ها يا زير بغل به مدت چند دقيقه گرم كنيد براي اين كار از آب گرم استفاده نكنيد زيرا دماي آن قابل كنترل نمي باشد.

⊙ سر را به پهلو خم كنيد يا به پهلو دراز بکشيد.

⊙ لاله گوش را به آرامي بکشيد تا مجرای گوش نمايان شود. (در بزرگسالان، قسمت فوقانی لاله گوش را به طرف عقب و در بچه ها، قسمت پائینی لاله گوش را به سمت عقب بکشيد)

⊙ ميزان قطره تجويز شده را در حفره گوش بچکانيد.

⊙ پنج دقيقه صبر كنيد و سپس روش فوق را براي گوش ديگرتكرار نماييد.

⊙ در صورتي كه سازنده قطره توصيه کرده باشد مي توانيد از پنبه براي بستن حفره گوش پس از چکاندن قطره استفاده كنيد.

⊙ قطره هاي گوشي نبايد بيش از چند دقيقه سوزش يا گزش ايجاد نمايند.

○ اشکال دارویی گوشي
○ روش استفاده از قطره گوشي

○ اشكال دارویی رکتال

○ تنقیه

○ شیاف

● اشکال دارویی رگتال ...

● تنقیه (انما)

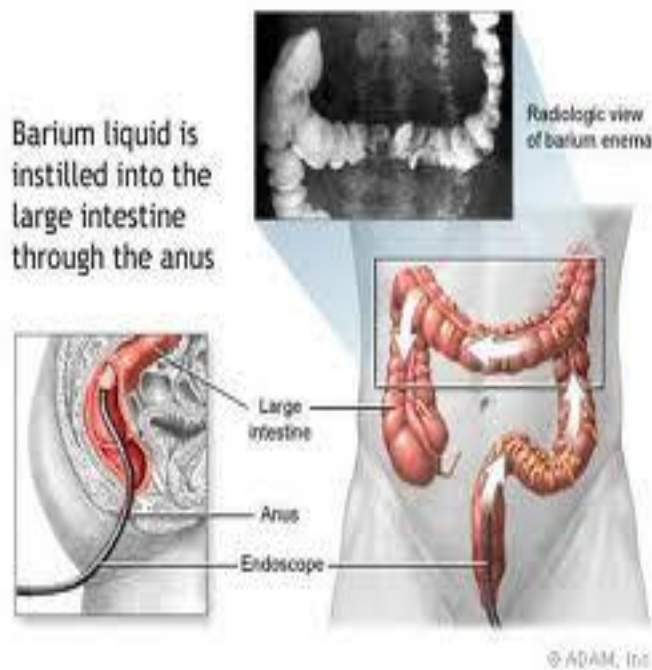
● اشکال دارویی هستند که از راه مخرج وارد روده بزرگ می شوند

● معمولاً برای رفع یبوست به کار می روند نظیر محلول های سدیم فسفات.

○ اشکال دارویی رکتال ...

تتقیه کردن

○ اشكال دارویی رگتال ...

تتقیه کردن

○ تتقیه با محلول سولفات باریم

(BARIUM ENEMA)

يك آزمایش رادیوگرافی جهت تشخیص بعضی از بیماریهای روده بزرگ
مثل بیماریهای التهابی روده ، ناهنجاریهای دیواره روده بزرگ مثل
پولیپ و بدخیمی ها می باشد. این آزمایش 20 تا 45 دقیقه به طول
می انجامد.

○ اشکال دارویی رکتال ...

○ شیاف ها

○ شیاف ها اشکال جامدی هستند که در محل مایع شده (ذوب) و ماده دارویی را آزاد می کنند.

○ معمولاً در شرایطی که فرد قادر به مصرف قرص یا شربت و سایر اشکال خوراکی نمی باشد نظیر مواقعی که تهوع دارد و یا برای ایجاد اثر در همان موضع، به کار می رود.

○ دارای اثرات موضعی و سیستمیک (عمومی) هستند.

○ به عنوان مسهل، ضد درد و ضد تب نظیر استامینوفن و آسپرین به کار می روند.

○ اگر به عنوان مسهل استفاده نمی شوند بهتر است پس از دفع مدفوع به کار روند تا انحلال (ذوب) و جذب آن ها کامل صورت گیرد.

⊙ اشکال دارویی رگتال ...

⊙ روش استفاده از شیاف

⊙ دست های خود را بشوئید.

⊙ شیاف را از بسته خارج کنید.

⊙ در صورتی که شیاف خیلی نرم باشد ابتدا آن را با سرد کردن سفت نمائید. (در یخچال یا زیر آب سرد در حالی که هنوز در بسته بندی قرار دارد) و سپس آن را از بسته بندی خارج کنید.

⊙ در صورتی که لبه های تیزی در شیاف است با نرم کردن آن در دست آن ها را از بین ببرید.

⊙ شیاف را با آب سرد مرطوب کنید.

⊙ به پهلو دراز بکشید و زانوهای خود را باز کنید.

⊙ به آرامی شیاف را از سمت انتهای گرد آن درون مقعد فرو ببرید.

⊙ برای چند دقیقه به صورت دراز کشیده بمانید.

⊙ دست های خود را بشوئید.

○ اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

- دوش ها
- دستگاه های درون رحم
- رینگ
- شیاف
- کرم
- پماد
- ژل
- قرص

⊙ اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

⊙ دوش

- ⊙ حجمی از مایع است که برای شستشوی واژن (مهبلی) یا رساندن دارو به آن به کار می رود. دوش می تواند به صورت آب، مخلوط آب و سرکه یا مواد شیمیایی ضد عفونی کننده باشد.
- ⊙ در صورتی که اپلیکاتور دوش آلوده باشد یا از مواد ضد عفونی کننده به صورت دوش در دفعات زیاد استفاده شود. ممکن است تعادل طبیعی باکتری های واژن به هم خورده و عفونت ایجاد شود.

⊙ اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

⊙ دستگاه درون رحمی (IUD آی یو دی)

⊙ وسیله ای است که برای جلوگیری از حاملگی برای مدت 5-12 سال به کار میرود.

⊙ گذاشتن و برداشتن دستگاه آی یودی (IUD) از رحم باید توسط دکتر یا سایر افراد حرف پزشکی آموزش دیده صورت پذیرد.

⊙ اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

⊙ رینگ

- ⊙ حلقه پلیمری است که جهت دارورسانی به واژن در طول زمان مشخص استفاده می شود.
- ⊙ گذاشتن و برداشتن رینگها ساده است
- ⊙ برای داروهای ضد بارداری، ضد میکروب و واکسن های پیشگیری از (HIV ایدز) استفاده می شود.

● اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

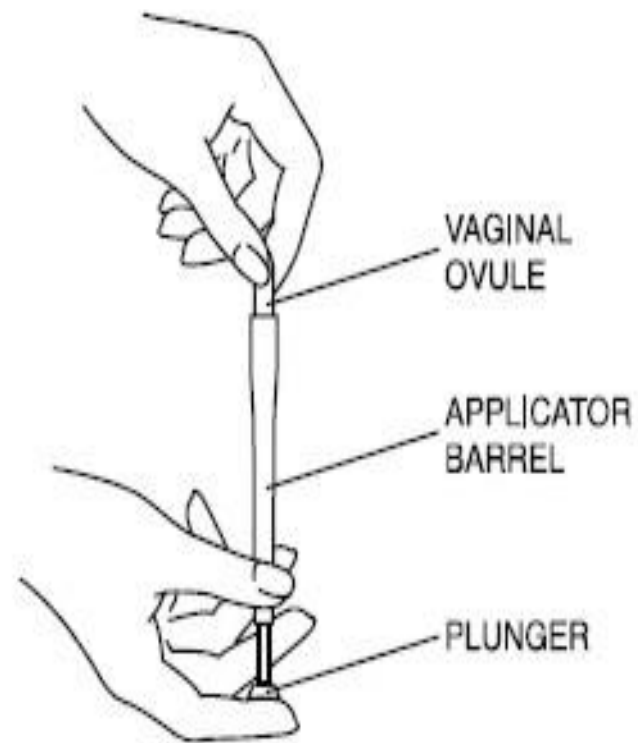
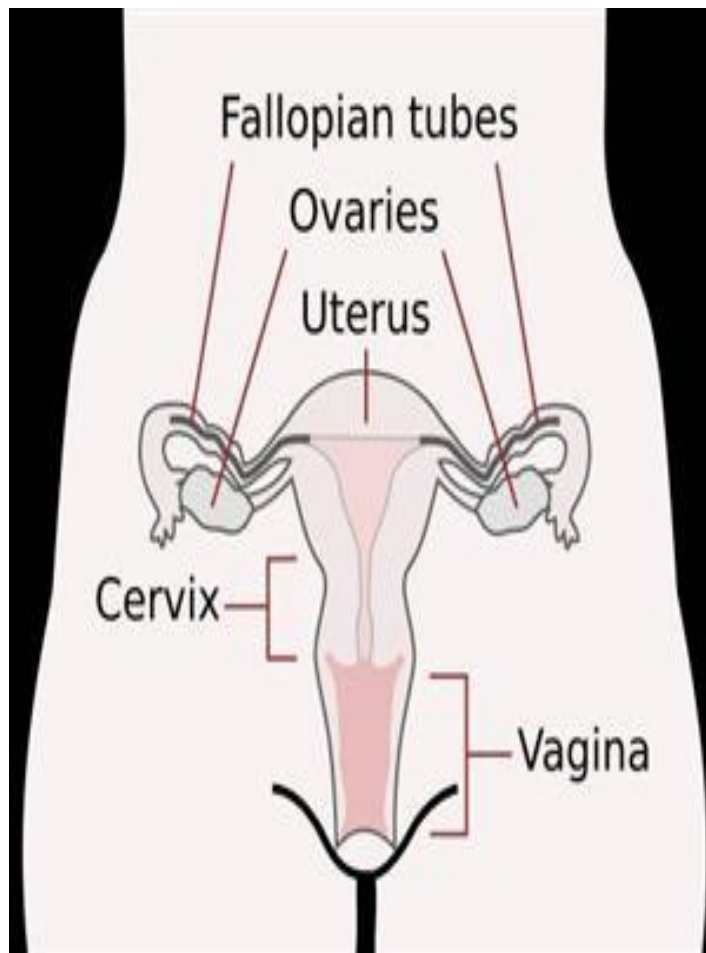
● روش استفاده از قرص واژینال با اپلیکاتور

- دست های خود را بشویید.
- قرص را از بسته بندی خارج کنید.
- قرص را در انتهای باز اپلیکاتور قرار دهید.
- به پشت دراز بکشید، زانوهای بالا بیاورید و از هم باز کنید.
- به آرامی اپلیکاتور را از سمتی که قرص در آن قرار دارد تا جای ممکن در واژن قرار دهید، فشار وارد نکنید.
- پلانچر (پیستون اپلیکاتور) را فشار دهید تا قرص آزاد شود.
- اپلیکاتور را خارج کنید.
- در صورتی که اپلیکاتور یک بار مصرف است آن را دور بیندازید و در غیر این صورت همه قسمت های اپلیکاتور را با آب جوشیده گرم و صابون بشویید و خشک کنید.
- دستان خود را بشویید.

● اشکال دارویی واژینال (مهبلی)

● روش استفاده از کرم، پماد و ژل واژینال

- دستان خود را بشویید.
- درب تیوپ را باز کنید.
- اپلیکاتور را روی تیوپ بچرخانید.
- تیوپ را فشار دهید به نحوی که میزان مورد نیاز دارو درون اپلیکاتور جای گیرد.
- اپلیکاتور را از تیوپ جدا کنید.
- مقدار کمی از کرم را بیرون اپلیکاتور بمالید
- به پشت دراز بکشید، زانوهای را کمی بالا بیاورید و از هم باز کنید.
- به آرامی اپلیکاتور را تا جایی که ممکن است وارد واژن نمائید، فشار ندهید.
- پیستون اپلیکاتور را با دست دیگر به داخل فشار دهید تا محتویات آن درون واژن تخلیه شود.
- اپلیکاتور را از واژن خارج کنید.
- در صورتی که اپلیکاتور یک بار مصرف است آن را دور بیندازید و در غیر این صورت با آب جوشیده بشویید.

◉ اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی) شامل

◉ پمادها

◉ کرم ها

◉ خمیرها

◉ ژل ها

◉ کف ها

◉ لوسیون ها

◉ پچ ها

• اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی)...

◉ پماد

◉ چرب ترین نوع اشکال پوستی است که به دلیل چربی بالا اثر خوبی روی پوست در برابر از دست دادن رطوبت ایجاد می کند. پمادها چرب بوده و به راحتی با آب شسته نمی شوند و برای زخم ها و یا سطوح دارای ترشح زیاد مناسب نمی باشند.

◉ کرم

◉ به انواع امولسیون های روغن در آب و آب در روغن تقسیم می شوند. پایه کرم قابلیت نفوذ مناسبی درون پوست دارد لذا در مورد داروهایی که نفوذ آن به پوست مهم است کاربرد دارد. کرم هایی که به شکل امولسیون روغن در آب هستند به راحتی با آب شسته می شوند.

◉ خمیر

◉ حجم زیاد ماده جامد در خمیرها سبب سختی بیشتر آنها نسبت به پمادها می شود. خمیر دندان ها در این دسته قرار می گیرند.

● اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی)...

● ژل

- وقتی پایه چرب قابل استفاده نباشد به کار می رود. مثلاً در شرایطی که دارورسانی به پوست مورد نظر پزشک باشد پایه چرب مانع از جذب مناسب دارو می گردد و لذا از ژل که پایه محلول در آب دارد استفاده می شود.

● کف

- بیشتر جهت دارورسانی مواد ضد عفونی کننده و یا دارورسانی به پوست سر به کار می رود.

● لوسیون

- محلولی است که حامل ماده مؤثره دارویی می باشد.

⊙ اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی)...

⊙ لینیمان

- ⊙ بآلم نیز نامیده می شود به لحاظ قوام شبیه لوسیون می باشد. تفاوت آن با لوسیون این است که کاربرد آن می بایست همراه بآمالش موضعی باشد معمولاً برای کاهش درد و یا گرفتگی عضلات به کار می رود. در آن ها محلول هایی نظر آستون یا الکل به کار می رود که بتخیر می شود و ماده دارویی نظیر متیل سالی سیلات در موضع باقی می ماند.

⊙ اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی)...

⊙ پچ (PATCH)

⊙ پچ ها اشکال دارویی هستند که به صورت چسب برای مدت زمان مشخصی روی پوست چسبانیده شده و اثرات سیستمیک (عمومی) ایجاد می نمایند در صورتی که به دلیل رطوبت زیاد و یا هر دلیل دیگری پیش از موعد مقرر پچ از پوست جدا شده و قابلیت چسبیدن به بدن را از دست بدهد دیگر قابل استفاده نخواهد بود.

○ اشکال دارویی موضعی (پوستی و مخاطی)...

○ روش استفاده از پچ پوستی

- محل چسباندن پچ درون بروشور دار و ذکر شده است در این مورد می توانید با دکتر داروساز نیز مشورت نمایید.
- هرگز پچ را روی پوست خراشیده یا آسیب دیده بکار نبرید.
- هرگز پچ را روی چین های پوست یا محل هایی که لباس تنگ می پوشید استفاده نکنید. در صورتی که در دراز مدت از چنین فراورده های دارویی استفاده می کنید محل چسباندن آن را تغییر دهید.
- هنگام چسباندن پچ باید دست هایتان تمیز و خشک باشد.
- محل چسباندن پچ را تمیز و خشک نمایید.
- پچ را از بسته بندی خارج کنید. دقت نمایید دست شما با سمتی که دارو دارد تماس پیدا نکند.
- پچ را روی پوست قرار داده و محکم فشار دهید، لبه های آن را مالش دهید تا کامل بچسبد.
- بر اساس دستورالعمل ذکر شده در بروشور پچ را پس از مصرف از پوست بکنید.

○ داروهای تزریقی یا محلول قابل تزریق، محلولی است استریل که حاوی یک یا چند ماده دارویی است و از طریق تزریق وریدی، عضلانی، زیر جلدی و یا سایر راه های تزریق به کار می رود. نوع تزریق به ماهیت دارو و شرایط درمان بستگی دارد. انتخاب نوع تزریق بستگی کامل به نوع، مقدار و همچنین زمان اثر دارو دارد. (در مواردی که میسر باشد، همیشه راه خوراکی دارو ترجیح داده می شود).

○ اشکال دارویی بینی

- به منظور اثر موضعی شامل ضداحتقان و ضد التهاب
- به منظور اثر بخشی سیستمیک (عمومی)

○ انواع اشکال دارویی بینی

- قطره
- قلم
- اسپری

● اشکال دارویی بینی

● روش استفاده از قطره بینی

- داخل بینی را با فین کردن تمیز کنید.
- روی زمین بنشینید و سر را به شدت به عقب خم کنید یا روی زمین دراز بکشید و یک بالش زیر شانه های خود قرار دهید، سر را مستقیم نگاه دارید.
- قطره چکان را به میزان یک سانتی متر درون حفره بینی فرو کنید.
- میزان قطره تجویز شده را درون بینی بچکانید.
- بلافاصله سر را به شدت به سمت جلو خم کنید. (طوری که سر بین زانوها قرار گیرد)
- پس از چند ثانیه مستقیم بنشینید، در این حالت قطره به حلق جریان می یابد.
- برای حفره دیگر بینی موارد فوق را تکرار کنید.
- قطره چکان را با آب جوشیده بشوید.

○ اشکال دارویی بینی

○ روش استفاده از اسپری بینی

- داخل بینی را با فین کردن تمیز کنید.
- در حالی که سر کمی به سمت جلو خم شده است روی زمین بنشینید.
- اسپری را تکان دهید.
- نوک اسپری را وارد بینی نمایید.
- حفره دیگر بینی و دهان خود را ببندید.
- اسپری را فشار دهید و آهسته عمل دم را انجام دهید.
- نوک اسپری را از بینی خارج کنید و سر را به شدت به جلو خم کنید. (طوری که سر بین زانوها قرار گیرد)
- پس از چند لحظه بنشینید، اسپری به حلق جریان پیدا خواهد کرد.
- از راه دهان نفس بکشید.
- در صورت لزوم مراحل فوق را برای حفره دیگر بینی تکرار کنید.
- نوک اسپری را با آب جوشیده بشویید.

○ اشکال دارویی تنفسی

○ انواع اشکال دارویی تنفسی

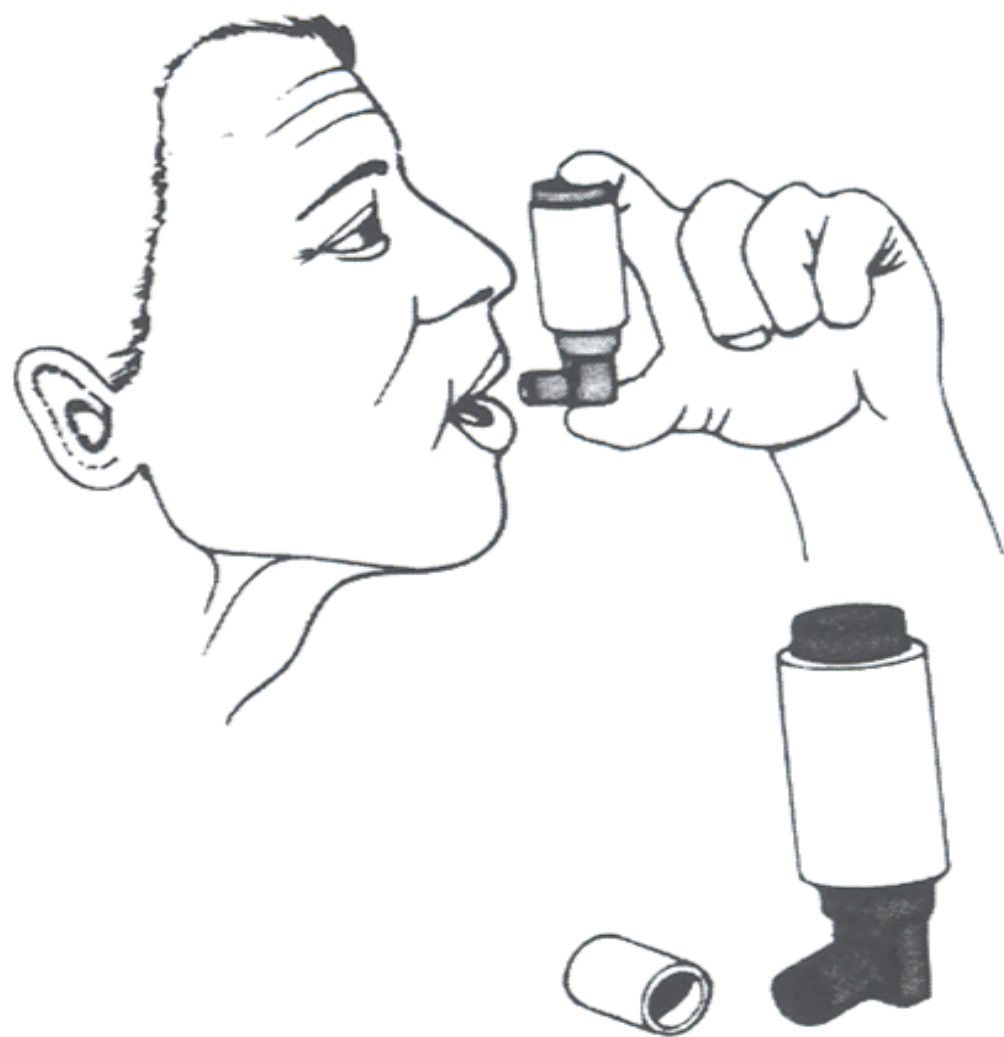
- آئروسول های تنفسی با دوزهای تنظیم شده (MDI ام دی آی)
- پودرهای خشک استنشاقی (DPI دی پی آی)
- نبولایزر

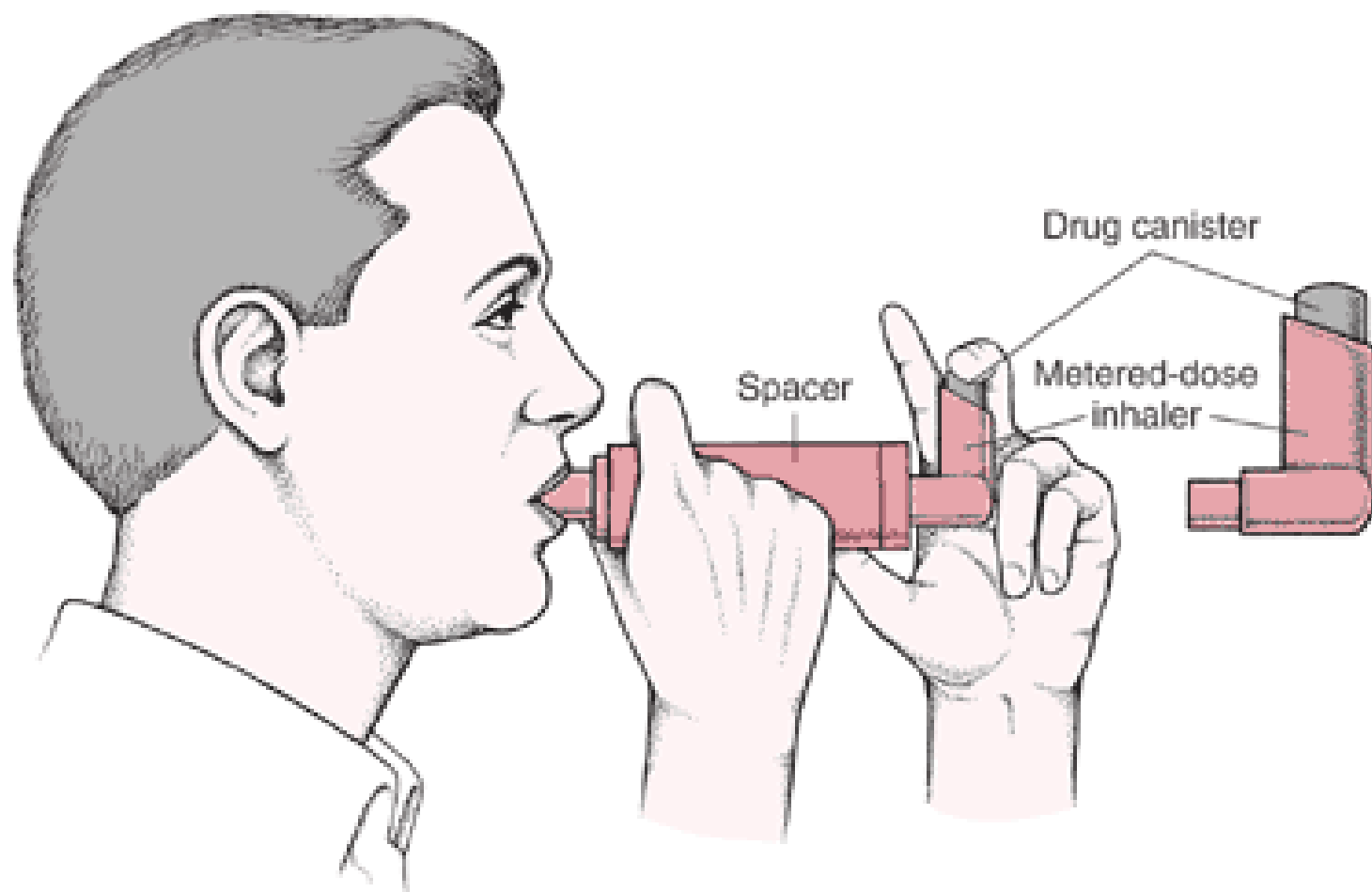
⊙ اشکال دارویی تنفسی...

⊙ ام دی آی (MDI)

اسپری هایی هستند دارای محلول، سوسپانسیون یا امولسیون دارو در مخلوطی از گازهای حامل که تحت فشار نگهداری می شوند. دارو با دوز مشخص در هر پاف به شکل قطراتی دارای قطر مشخص آزاد می شود.

معمولاً برای درمان آسم به کار می روند.

⊙ اشکال دارویی تنفسی...

⊙ ام دی آی (MDI)

⊙ روش استفاده از آئروسل (MDI)

⊙ با سرفه کردن در صورتی که خلطی در ریه ها مانده است خارج کنید.

⊙ آئروسل را پیش از استفاده تکان دهید.

⊙ آئروسل را همان گونه که در بروشور آن ذکر شده است نگاه دارید.

(معمولاً به صورت وارونه)

⊙ لب ها را محکم اطراف قطعه دهانی قرار دهید.

⊙ سر را به آرامی به عقب خم کنید.

⊙ به آهستگی عمل بازدم را انجام دهید، سعی کنید ریه ها را تاجایی که ممکن است از هوا خارج کنید.

⊙ نفس عمیق بکشید و آئروسل را فعال کنید زبان را تا حد ممکن پایین نگاه دارید.

⊙ نفس خود را 10 تا 15 ثانیه حبس کنید.

⊙ بازدم را از راه بینی انجام دهید.

⊙ دهان را با آب گرم بشویید.

● اشکال دارویی تنفسی...

● DPI

● پوردهایی هستند که از سوراخ شدن کیسول های حامل دارو در دستگاه مخصوصی که به این منظور تهیه شده است و توسط جریان هوای حاصل از دستگاه به ریه ها می رسند.

⊙ اشکال دارویی تنفسی...

⊙ روش استفاده از پودرهای تنفسی به صورت کپسول

⊙ با سرفه کردن در صورتی که خلطی در ریه مانده است آن را خارج کنید.

⊙ بر اساس دستورالعمل ذکر شده در بروشور کپسول را در دستگاه قرار دهید.

⊙ به آرامی عمل بازدم را انجام دهید و ریه ها را تا جای ممکن از هوا خالی کنید.

⊙ لب ها را محکم اطراف قطعه دهانی قرار دهید.

⊙ سر را به آرامی به عقب خم کنید.

⊙ دم عمیقی از خلال دستگاه انجام دهید.

⊙ نفس خود را برای 10 تا 15 ثانیه نگاه دارید.

⊙ از راه بینی بازدم را انجام دهید.

⊙ دهان خود را با آب گرم بشوید.

⊙ اشکال دارویی تنفسی...

⊙ نیولایزر

- ⊙ دستگاهی است که برای تجویز دارو به شکل بخار برای تنفس به کار می رود. با توجه به اینکه قابلیت حمل و نقل آن مشکل است بیشتر در بیمارستان ها به کاربرد دارد.
- ⊙ در بیماری های عفونی ریوی شدید و حملات آسمی به کار می رود.
- ⊙ یک محلول مایع وارد دستگاه می شود و پس از تبدیل به ذرات ریز توسط یک قطعه دهانی استنشاق می شود.

تنها برای تو پایانی نیست

تو همیشه آغازی

خسته نباشید

